

Cinema espanyol i cinema català a Europa (2002-2022)

CARLES JOSÉ I SOLSONA | NOVEMBRE 2024

Notes

[1] Towse, Ruth: *A textbook of cultural economics*, Cambridge University Press. Cambridge, 2010, 600 pàgines. L'obra és a l'abast a l'adreça

<http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/42010/1/11.pdf>.

[2] Siroën, Jean-Marc: *Le cinéma, une industrie ancienne de la nouvelle économie*, "Revue d'économie industrielle", volum 91, primer trimestre 2000, Éditions De Boeck Supérieur, Louvain-la-Neuve (Bèlgica), pàgines 93 a 118. A https://www.persee.fr/doc/rei_0154-3229_2000_num_91_1_1773 pot aconseguir-se aquest article.

[3] Forest, Claude; *Penser l'économie du cinéma. Apports et limites des approches quantitatives*, revista electrònica "Mise au point", nº 1, Cahiers de l'AFECAV (Association Française des Enseignants Chercheurs en Cinéma et AudioVisuel), 2009, 10 pàgines, Aquest article es pot descarregar lliurement a l'adreça <https://journals.openedition.org/map/1258>.

Malgrat el potencial mostrat per l'eina estadística, l'autor de *Les dernières séances. Cent ans d'exploitation des salles de cinéma* i de *L'argent du cinéma. Introduction à l'économie du septième art* assenyala que: "La utilització de dades quantitatives suscita culturalment una aprehensió, quan no es tracta d'un refús, per part d'una ampla fracció d'intervinents del sector cultural, entre els quals hi ha els pertanyents al cinema, més inclinat vers l'aspecte artístic i les formes estètiques". He de confessar que en algunes experiències professionals he tingut ocasió de constatar aquesta malfeança, aquest menyspreament, aquesta repudiació.

[4] Álvarez Monzoncillo, José María (direcció i coordinació): *La industria cinematográfica en España (1980-1991)*, ICAA i Fundesco (Fundación para el Desarrollo del Conocimiento), Madrid, 1993, 377 pàgines. L'equip d'investigació estava constituït per Nuria Domínguez,

Sagrario Gómez Alonso, Javier López Villanueva, José Miguel Roca Chillida i Carlos Tirado Montero. A tall d'experts en diferents matèries hi col·laboraren Enrique Bustamante Ramírez, José Gabriel Jacoste Quesada, José Antonio Suárez de la Dehesa i Ramón Zallo Elguezábal.

[5] Es tracta dels anuaris *Boletín informativo. Películas. Recaudaciones. Espectadores*, dels quals poden ser capturats a <https://www.cultura.gob.es/cultura/areas/cine/mc/anuario-cine/portada.html> els volums des del 1968 fins a l'any 2023 i *Memoria de ayudas a la cinematografía*, que ofereix els seus exemplars del període 2015-2023 a <https://www.cultura.gob.es/cultura/areas/cine/mc/mac/2023.html>. Cal afegir-hi la publicació periòdica (<https://www.cultura.gob.es/cultura/areas/cine/datos/rodajes.html>) dels rodatges notificats, una sèrie temporal que abasta des de l'inici de l'exercici 2019 fins a l'actualitat. Sense oblidar la monumental informació fornida pel catàleg de pel·lícules qualificades (<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoCAA>).

[6] Les dades estadístiques subministrades per l'ICEC es concentren en el contingut de les seves successives memòries anuals, hostatjades a https://icec.gencat.cat/ca/sobre_icec/memories/ pel que fa als volums de la dècada 2014-2023. Quan a estudis, haurem de recular fins a la prehistòria de l'Institut quan el Comissionat per a la Societat de la Informació (del qual formava part el director general de Promoció Cultural, del Departament de Cultura) publicà, pel 1999, *La indústria audiovisual a Catalunya: una nova etapa* o fins a les seves primeres passes quan, en el 2002, des del Departament de Cultura es féu públic el *Llibre Blanc de les indústries culturals a Catalunya*, on Xavier Cubeles Bonet tingué cura del capítol audiovisual. L'ICEC estigué present en la Taula d'entitats pel Foment de l'Audiovisual a Catalunya, que pel juny de 2013 presentà l'*Estudi del sector audiovisual a Catalunya*, realitzat per l'empresa Penteo. Quant a la meua persona, vull consignar que l'ICEC en el 2010 sufragà les despeses d'edició del meu llibre *Producció cinematogràfica de Catalunya. Trets i dimensions*, mentre que posteriorment tingué cura de la maquetació i de l'edició electrònica d'*Una dècada de producció cinematogràfica a Catalunya (2002-2011)*, en el 2013, de *Cinema català a Europa*, en el 2015, i de *Desigualtats en els resultats a taquilla dels films de la Unió Europea. Situació comparativa de Catalunya*, en el 2016. Val a matisar que aquestes col·laboracions obeïren més a la convicció personal de la necessitat d'estudis que palesaren alguns integrants de l'ICEC (Ton Lladó Gomà-Camps i Ferran Tomàs Olalla, en el llibre en paper, i Francisco José Vargas Echevarría, en el tercet

d'obres en pdf [(acrònim de Portable Document Format) que no pas a una hipotètica política de l'Institut en matèria de publicació de treballs d'investigació. Cal afegir que, tot fent cerques a Google per a un assumpte que no hi estava relacionat, vaig topar no fa gaire amb l'informe *L'impacte econòmic i fiscal de la política audiovisual de l'ICEC*, encomanat a Ton Lladó Gomà-Camps, economista que anys enrere havia dirigit l'ICEC i que presentà el seu treball a la darrereria de 2020. L'ICEC mai no va fer pública l'elaboració d'aquesta obra ni en divulgà les conclusions. Per bé que l'URL (Uniform Resource Locator) que l'atzar em regalà conté el mot ICEC, quan es fa cap al web de l'Institut cap dels itineraris abastables enes mena a aquest informe, només accessible si es disposa de l'enllaç

https://icec.gencat.cat/web/.content/organisme/transparencia/pdfs_estudis/2020-impacte-politica-audiovisual-ICEC.pdf fortuïtament trobat. Resulta astorador que l'ICEC esmerci diners per confegir un estudi que després no trasllada al sector ni el fa senzillament abastable a la ciutadania. Ressurten també, dins del sector públic, l'*Informe sobre l'audiovisual a Catalunya*, del CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya), que des de 2001 ençà figura a <https://www.cac.cat/acords-recerca/informes-del-sector-audiovisual?page=0> i l'*Informe anual sobre l'estat de la cultura i de les arts a Catalunya*, del CoNCA (Consell Nacional de la Cultura i de les Arts), que es troba a <https://conca.gencat.cat/ca/publicacions/informe-anual-conca/>.

[7] Des del llibre *Una dècada de producció cinematogràfica a Catalunya (2002-2011)* (que resulta de lliure accés a <https://repositori.upf.edu/handle/10230/22027>) fins a *Resultats de la producció fílmica catalana en els cinemes espanyols en el transcurs del segle XXI* (<https://repositori.upf.edu/handle/10230/59499>).

[8] L'article 4 c) de la *Ley 55/2007, de 28 de diciembre, del Cine* [BOE (Boletín Oficial del Estado) del dia 29/12/2007; darrera actualització feta el 15 de maig de 2015] defineix llargmetratge com a "La película cinematográfica que tenga una duración de sesenta minutos o superior, así como la que, con una duración superior a cuarenta y cinco minutos, sea producida en soporte de formato 70 mm., con un mínimo de 8 perforaciones por imagen". A Catalunya trobem traslladada aquesta definició a l'article 3 e) de la *Llei 20/2010, del 7 de juliol, del cinema* [DOGC (Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya) del dia 16 de juliol de 2010; darrera actualització feta el dia 1 de maig de 2020] que estableix com a film de llarga durada "l'obra cinematogràfica que té una durada igual o superior a seixanta minuts, o bé la

que té una durada superior a quaranta-cinc minuts i que és produïda en format de setanta mil·límetres i, com a mínim, amb vuit perforacions per imatge”.

[9] D'acord amb l'article 5 de la *Ley 55/2007, de 28 de diciembre, del Cine*, que ha estat referenciada a la nota precedent, “Tendrán la nacionalidad española las obras realizadas por una empresa de producción española, o de otro Estado miembro de la Unión Europea establecida en España, a las que sea expedido por órgano competente certificado de nacionalidad española”, sempre que s'acompleixin tots els requisits previstos pel mateix article. El *Real Decreto 1084/2015, de 4 de diciembre, por el que se desarrolla la Ley 55/2007, de 28 de diciembre, del Cine* [BOE del dia 5 de desembre de 2015; darrera actualització feta el 15 de març de 2023], en el seu cinquè article, especificà la normativa referent al certificat de nacionalitat. Pel que fa a Catalunya, el setè article de la llei catalana de cinema de 2010, en el seu apartat c), dictamina que la Generalitat col·laborarà amb els òrgans i les entitats estatals corresponents en relació a les següents matèries: “La qualificació d'obres audiovisuals, l'aprovació de projectes d'obres audiovisuals en règim de coproducció internacional i la certificació de nacionalitat espanyola de les obres esmentades”. A aquest tercer assumpte es dedica més endavant l'article 14 de la llei.

[10] La qualificació de pel·lícules arrela en els articles 8 i 9 de la *Ley 55/2007 del Cine*. En el seu redactat s'estipula que: “Antes de proceder a la comercialización, difusión o publicidad de una película cinematográfica u obra audiovisual por cualquier medio o en cualquier soporte en territorio español, ésta deberá ser calificada por grupos de edades del público al que está destinada”. Tot desenvolupant aquesta qüestió, els articles 6 a 8 del *Real Decreto 1084/2015* expliciten les característiques i el procediment de qualificació, així com les obligacions de publicitat.

[11] La secció primera del capítol III de la llei catalana del cinema de 2007 regula (articles 9 a 11) el Registre d'Empreses Audiovisuales de Catalunya (REAC), que està adscrit a l'ICEC. El registre s'estructura en seccions per a cadascuna de les seves activitats. La primera d'elles, recollida a l'apartat 1 a) de l'article 10, correspon a la producció d'obres cinematogràfiques o audiovisuals.

[12] L'article 7 de la llei espanyola de cinema del 2010 decidí la creació del Registro Administrativo de Empresas Cinematográficas y Audiovisuales (RAECA) on, segons l'apartat 1 b), s'han d'inscriure: "Las personas físicas o jurídicas titulares de las empresas establecidas en España que realicen actividades relacionadas con la actividad cinematográfica y audiovisual y que soliciten alguna de las medidas contempladas en esta Ley". Anys més tard, el *Real Decreto 1084/2015* dedicà la primera secció del capítol IV (articles 29 a 31) a l'objecte del RAECA, al procediment d'inscripció en el registre i a la documentació necessària per fer-la. Quatre anys després i tal com anunciava el títol de la disposició, l'*Orden CUD/582/2020, de 26 de junio, por la que se establecen las bases reguladoras de las ayudas estatales para la producción de largometrajes y de cortometrajes y regula la estructura del Registro Administrativo de Empresas Cinematográficas y Audiovisuales* [BOE del dia 30 de juny de 2020; darrera actualització feta el 2 de juny de 2023] segmentà el RAECA. L'article 37, solitari habitant del tercer i darrer capítol de l'ordre, dividí el registre en quatre seccions. La primera, descrita en el literal a), correspon a: "Empresas de producción de películas cinematográficas y otras obras audiovisuales. En ella se inscribirán aquellas empresas cuyo objeto sea la producción de las obras audiovisuales".

[13] És obvi, puix que les xifres nien en els ordinadors ministerials, que la fragmentació podria practicar-se, però l'operació, tenint present el monumental nombre de films afectats, requeriria la confecció expressa d'un programa informàtic adequat al cas. Pel que fa a la informació de l'ICEC, a diferència d'allò que succeeix amb l'ICAA, les xifres del control de taquilla no s'ofereixen a la seva pàgina web. A més caldria esbrinar quin és el grau de sintonia o de dissonància entre els volums de públic i de diners assolits per cada film a Catalunya segons l'ICEC i la homòloga parcel·la catalana obtinguda mitjançant la segmentació autonòmica de les dades de l'ICAA.

[14] El control de la taquilla derivada de l'exhibició cinematogràfica fou instaurat gràcies a la reforma realitzada pel jurista, periodista i militar madrileny José María García Escudero quan, per segona vegada, ocupà el càrrec de Director General de Cinematografía y Teatro. Mitjançant el segon article del *Decreto 2283/1964, de 16 de julio, por el que se determina la competencia del Ministerio de Información y Turismo en relación con los locales de espectáculos cinematográficos* el ministeri fou autoritzat a establir un sistema de control dels rendiments de les pel·lícules exhibides a Espanya. Aquest mecanisme fou activat amb

posterioritat gràcies a l'*Orden de 22 de diciembre de 1964 por la que se establece el sistema de control de los rendimientos de las películas que se exhiban en España*. Per tal d'afermançar l'eficàcia de l'instrument acabat de posar en marxa es decidí també la implantació de la unitat de taquillatge. Com a conseqüència es dictà el *Decreto 3224/1965, de 28 de octubre, por el que se crea un taquillaje nacional único para utilización por los locales de exhibición cinematográfica*, complementat un parell de mesos després per l'*Orden de 29 de diciembre de 1965 sobre taquillaje nacional único para utilización por los locales de exhibición cinematográfica*. El control de taquilla entrà en vigor el primer dia de gener de 1965 i ha perviscut fins a l'hora present, per bé que modulats per diferents normatives que s'han anat succeint en el temps. A hores d'ara el fonament del sistema cal cercar-lo en el setzè article de la *Ley 55/2007, de 28 de diciembre, del Cine*, que estableix el control d'assistència i de rendiments de les obres cinematogràfiques. L'article 17 del *Real Decreto 1084/2015, de 4 de diciembre, por el que se desarrolla la Ley 55/2007, de 28 de diciembre, del Cine* fixa a les sales d'exhibició fílmica l'obligació de trametre de forma regular a l'ICAA els informes sobre la totalitat de pel·lícules cinematogràfiques programades, el nombre de títols d'accés generats i la recaptació consegüent. Les indicacions a seguir a efectes del correcte acompliment de les obligacions de control d'assistència i de declaració de rendiments es faciliten a l'*Orden CUL/1772/2011, de 21 de junio, por la que se establecen los procedimientos para el cómputo de espectadores de las películas cinematográficas, así como las obligaciones, requisitos y funcionalidades técnicas de los programas informáticos a efectos del control de asistencia y rendimiento de las obras cinematográficas en las salas de exhibición* [BOE del dia 28 de juny de 2011; darrera actualització feta el dia 15 de març de 2023].

[15] Els 56 anuaris publicats per l'ICAA des de la instauració del control de taquilla fins a hores d'ara (1968-2023) han estat traslladats a format digital i els respectius fitxers són a disposició del públic interessat a l'adreça <https://www.cultura.gob.es/cultura/areas/cine/mc/anuario-cine/portada.html>. La seva sèrie històrica pot ser completada fins a l'any de creació del control de taquilla mercès al llibre *Estudio del mercado cinematográfico español (1964-1967)*, que, dins del Ministerio de Información y Turismo, edità pel 1968 la Sots-direcció General d'Espectacles, dependent aleshores de la Direcció General de Cultura i Espectacles.

[16] A l'adreça <https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA>.

[17] Els catàlegs *Cine español*, de l'ICAA, foren editats anualment en paper fins a l'exercici 2008. D'aleshores ençà són accessibles en versió electrònica a la pàgina web de l'ICAA, on poden ser descarregats els tretze últims volums (a <https://www.cultura.gob.es/cultura/areas/cine/mc/catalogodecine/descargas-catalogo.htm>).

[18] A l'adreça <https://www.cultura.gob.es/cultura/areas/cine/mc/catalogodecine/avances.html> es troben els avançaments que es van publicant durant l'any sobre els llargmetratges cinematogràfics espanyols qualificats dins de cada exercici específic. La sèrie fou inaugurada amb les pel·lícules de l'any 2015 i conclougué amb l'avançament inherent a 2022.

[19] Cal fer constar que el vagareig per la base de dades de l'ICAA i les nombroses recerques efectuades a Internet han permès de detectar un pomell de llargmetratges que, ara per descurança o per error, adés per qualsevol altra raó, s'han fet escàpols a la seva inclusió en els corresponents catàlegs ministerials. Es tracta de 25 pel·lícules, vint-i-dues de les quals posseeixen fitxa a la base de dades electrònica de l'Institut, mentre que els altres tres films poden ser localitzats en el webs de la IMDb (Internet Movie Database) i de Filmaffinity:

- ***Opopomoz. Els pastorets*** [27/10/2005]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=133805>

Animació. Coproducció internacional: 90%. Participació catalana: 100%. Expedient 133805.

- ***Buscando a Emma*** [23/11/2007]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=35806>

Ficció. Expedient 35806.

- ***Lo que tiene el otro*** [2008]

https://icaa.mcu.es/Datos_tecnicos_Peliculas.aspx

Ficció. Coproducció internacional. Expedient: 136806

- ***La zona de Tarkovsky*** [10/03/2008]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=5708>

Documental. Participació catalana: 100%. Expedient 5708.

- **Daniel Shafran: El telón de acero** [28/07/2008]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=58707>

Documental. Participació catalana: 100%. Expedient 58707.

- **Chicos normales** [13/11/2008]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=79106>

Documental. Participació catalana: 100%. Expedient 79106.

- **Puzzled love** [2011]

https://icaa.mcu.es/Datos_tecnicos_Peliculas.aspx

Ficció. Participació catalana: 100%. Expedient: 228011.

- **Buscando a Eimish** [16/03/2012]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=74910>

Ficció. Expedient 74910.

- **Lejos del mundo** [2013]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=69512>

Ficció. Coproducció internacional: 35%. Expedient: 69512.

- **Año cero** [2015]

<https://www.filmaffinity.com/es/film138109.html>

Ficció. Coproducció internacional.

- **En modo silencio** [13/01/2017]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=72914>

Ficció. Expedient 72914.

- **People you may know** [03/02/2017]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=98015>

Ficció. Coproducció internacional: 59%. Expedient 98015.

- **La familia (Dementia)** [24/04/2017]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=56412>

Ficció. Expedient 56412.

- **Hasta mañana, si Dios quiere** [05/12/2017]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=26217>

Documental. Expedient 26217.

- **Sâdhaka, la senda del yoga** [14/02/2018]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=2518>

Documental. Coproducció internacional. Expedient 2518.

- **Baskavigin (La matanza de los balleneros vascos)** [22/02/2018]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=74615>

Documental. Expedient 74615.

- **Salvador Dalí, en busca de la inmortalidad** [04/04/2018]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=32718>

Documental. Expedient 32718.

- **El dulce sabor del limón** [26/10/2018]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=86317>

Ficció. Participació catalana: 100%. Expedient: 86317.

- **The invocation of Enver Simaku** [15/02/2019]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=33716>

Ficció. Expedient 33716.

- **City for sale** [11/06/2019]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=144017>

Documental Participació catalana: 100%. Expedient: 144017

- **Wasp network** [24/10/2019]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=26219>

Ficció. Coproducció internacional: 79,68%. Participació catalana: 2,05%. Expedient 26219.

- **El vino, el mundo y nosotros** [08/01/2020]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=199119>

Documental. Expedient 199119.

- **Endless cinema** [28/07/2020]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=66318>

Documental. Participació catalana: 100%. Expedient 66318.

- **Éxodo climático** [30/04/2021]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=110718>

Documental. Expedient 110718.

- **D'Artacán y los tres mosqueperros** [16/07/2021]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=193316>

Animació. Expedient 193316.

Aquest reguitzell de pel·lícules, totes elles residents també a la base de dades *Lumière*, de l'OEA, es flanqueja amb nou títols més de llarga durada que el web de l'ICAA classifica com a vídeos o com a produccions televisives, però que d'altres fonts que han estat consultades (IMDb i Filmaffinity) tenen inventariats com a llargmetratges cinematogràfics. Es tracta de:

- **Santa Liberdade** [11/06/2004]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=47902>

Documental. Coproducció internacional: 30%. Expedient 47902.

- **Zenitram** [2010]

<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Película=11581740>

Ficció. Expedient: 11581740

- **Invasores** [18/10/2010]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=94310>

Documental. Expedient 94310.

- **Retorno al país de las almas** [2011]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=12055240>

Ficció. Participació catalana: 100%. Expedient: 39911.

- **La barbacoa** [2012]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=12740940>

Ficció. Participació catalana: 100%. Expedient:12740940.

- **Bklyn 11211** [07 03 2016]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=15715>

Ficció. Expedient 15715.

- **La Chana** [13/04/2017]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=30517>

Documental. Participació catalana: 100%. Expedient 30517.

- **Univers(o) Pecanins** [12/07/2019]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=91317>

Documental. Participació catalana: 100%. Expedient 91317.

- **Jorge Cabezas is back!** [19/08/2020]
<https://sede.mcu.gob.es/CatalogoICAA/Peliculas/Detalle?Pelicula=46220>

Documental. Expedient 46220.

Tot respectant rigorosament el criteri de constrènyer-se als títols recollits en els catàlegs de l'ICAA, es deixa constància dels 34 films en aquesta nota, però no s'incorporen al cens de treball utilitzat en aquestes pàgines.

[20] Havent estat comprades i absorbides les veteranes empreses del negoci de prestació de serveis de mesurament d'audiències de cinema i del seus resultats a les taquilles, la mirada s'adreça vers la companyia Comscore, Inc. Pel desembre de 2009, Rentrak Corporation adquirí Nielsen EDI, firma capdavantera de mesurament del *box office* i un any més tard comprà a Mondadori France Ciné-Chiffres, el gran proveïdor de dades de taquilla del nostre país veí. Al seu torn la societat de Portland passà a mans de Comscore. Les dades d'aquesta empresa de Virgínia s'obtenen per pagament i bàsicament es concentren en les recaptacions (<https://www.comscore.com/Products/Movies/Global-Box-Office-Reporting>). Aquest també és el cas de Box Office Mojo (<https://www.boxofficemojo.com/>), propietat d'IMDb, entitat al seu torn pertanyent a la corporació Amazon, i de The Numbers (<https://the-numbers.com/>).

[21] Creat per la *Résolution (92) 70 établissant un Observatoire européen de l'audiovisuel* (document que s'obté a l'adreça <https://rm.coe.int/1680783a7c>), adoptada pel Comitè de Ministres de 15 de desembre de 1992 i assetiat a Estrasburg, l'Observatori té com a missió contribuir significativament a donar resposta a les necessitats d'informació dels mitjans professionals del sector audiovisual i de promoure una transparència més gran en el sector. En aquesta tasca resulta essencial la xarxa de contactes nacionals i transnacionals (constituïda per organismes públics i privats, alhora que per corresponsals especialitzats) que li aporten informació.

[22] *Lumière* forma part de l'equip de bases de dades europees de l'OEA, que es completa amb *Iris Merlin* (informació jurídica sobre el sector audiovisual), *Mavise* (serveis audiovisuals), *Lumière VOD* (directori de produccions accessibles mitjançant *Video On Demand*) i *AVMS Database* (transposicions realitzades en els diferents països de la directiva *Audiovisual Media Services* de 2018).

[23] En aquest sentit és força il·lustratiu l'article d'André Lange *La base de données LUMIÈRE sur les entrées des films distribués en salles: un outil pour les professionnels et les institutions, mais aussi pour les chercheurs* (revista electrònica "Mise au point", nº 13, Cahiers de l'AFECCA [Association Française des Enseignants Chercheurs en Cinéma et AudioVisuel], 2020, 15 pàgines). El text ofereix l'al·licient de l'altíssim grau de coneixement que l'autor posseeix tant de la base *Lumière* com de l'Observatori, car en fou el responsable

del departament d'informació sobre els mercats i els finançaments des de l'any 1993 fins a l'exercici 2015. A <http://journals.openedition.org/map/4337> està ubicat el seu treball.

[24] L'afegiment de Marroc (MA) —a hores d'ara, l'únic membre de l'Observatori que no rau en territori europeu— completa la quarantena de països que integren l'OEA. D'altre costat, cal precisar que, sempre que es parla d'Europa en les pàgines d'aquest estudi, s'està fent referència al conjunt dels 39 països del Vell Continent que controla l'Observatori.

[25] En iniciar-se el període que contempen aquests fulls, la Unió Europea aplegava 15 països. El dia que inaugura maig de 2004 tingué lloc la màxima ampliació de la Unió en afegir-s'hi la República Txeca, Xipre, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta i Polònia. El primer dia de l'any 2007 Bulgària i Romania hi ingressaren, de manera que, amb aquestes incorporacions, ja resultava integrada per 27 Estats membres. Amb posterioritat, el dia 1 de juliol de 2013 Croàcia esdevingué el 28è Estat membre de la Unió Europea. Tres anys més tard el referèndum convocat en el Regne Unit pel primer ministre David Cameron decidí l'abandonament de la Unió Europea per part del país illenc. La sortida efectiva (coneguda com a Brexit, acrònim dels mots anglesos *Britain* i *exit*) es produí a les 23 hores del dia 31 de gener de 2020. Pel que fa al present treball, a l'hora de resseguir les xifres i als efectes d'homogeneïtat estadística, a tots els anys analitzats ha estat considerada l'actual composició de 27 països membres de la Unió Europea amb independència que alguns d'ells encara no en formessin part en diversos exercicis del període examinat i tenint present la marxa britànica. Pel que fa a la seva futura composició, cal indicar que, a hores d'ara, Albània (AL), Bòsnia i Hercegovina (BA), Geòrgia (GE), Macedònia del Nord (MK), Montenegro (ME), República de Moldàvia (MD), Sèrbia (RS), Turquia (TR) i Ucraïna (UA) són països candidats a ingressar a la Unió.

[26] La dotzena de països està constituïda per Albània, Armènia, Bòsnia i Hercegovina, Geòrgia, Islàndia, Liechtenstein, Macedònia del Nord; Montenegro, Noruega, Regne Unit, Suïssa i Turquia.

[27] Es tracta d'Andorra (AD), Azerbaidjan (AZ), República de Moldàvia (MD), Mònaco (MC), San Marino (SM), Sèrbia (RS) i Ucraïna (UA).

[28] Aquesta organització internacional, creada el 5 de maig del 1949 mitjançant el Tractat de Londres, té com a missió promoure la democràcia i protegir els drets de l'home i l'estat de dret a Europa. Formen part d'ella 46 països europeus, dels quals 27 són els que constitueixen la Unió Europea.

[29] Així ho establí l'article 3.2 de l'annex a la *Résolution Res (2000) 7 portant modification du Statut de l'Observatoire Européen de l'Audiovisuel* (<https://rm.coe.int/1680783a82>).

[30] Amb seu a Ginebra i creat el 23 de febrer de 1947, aquest organisme de normalització es dedica a promoure el desenvolupament de normes internacionals de fabricació, comerç i comunicació de la gran majoria de branques industrials. Pel que fa als països, la primera edició del codi ISO 3166 data de 1974. Els canvis en els codis els efectua l'entitat ISO 3166 Maintenance Agency (ISO3166/MA). La informació que fa referència als codis dels diferents països pot ser localitzada a http://www.iso.org/iso/country_codes.htm.

[31] Als efectes d'aquest estudi la base de dades emprada ha rebut les seves darreres actualitzacions des de *Lumière* i des de l'ICAA respectivament els dies 12 i 24 d'agost de 2024.

[32] Quant a Espanya, pot efectuar-se la comparança amb les dades estadístiques dels quadres de l'estudi *Resultats de la producció fílmica catalana en els cinemes espanyols en el transcurs del segle XXI* (<https://repositori.upf.edu/handle/10230/59499>). L'acarament amb els càlculs precursors sobre Europa és factible gràcies al parell de llibres que es consignen a les dues notes immediatament vinents.

[33] José i Solsona, Carles: *Cinema català a Europa*, Observatori de la Producció Audiovisual, Barcelona, 2015, 259 pàgines. El llibre és de lliure accés a <https://repositori.upf.edu/handle/10230/23518>.

[34] José i Solsona, Carles: *Desigualtats en els resultats a taquilla dels films de la Unió Europea. Situació comparativa de Catalunya*, Observatori de la Producció Audiovisual, Barcelona, 2016, 297 pàgines. El llibre és de lliure accés a

<https://repositori.upf.edu/handle/10230/32770>. El treball també s'ofereix públicament a consulta a l'adreça https://issuu.com/icec_generalitat/docs/desigualtats.

[35] La collita cinematogràfica espanyola de 2023 generà 337 llargmetratges, dels quals, ara com ara, se n'han estrenats 252 que han aplegat 13.659.648 espectadors i recaptat 83.860.766,23 euros. D'aquestes xifres 90 pel·lícules, de les quals 69 han arribat a projectar-se a la gran pantalla, tenen participació catalana en la producció. El corresponent nivell de públic se situa en 2.432.140 espectadors amb 13.418.389,65 euros ingressats a les taquilles. Pel que fa a l'assistència a la resta d'Europa, la trigança a trametre les dades per part de les agències nacionals responsables no permet confiar de moment en la representativitat de les xifres de 2023 que, per al nostre cas i a l'hora present, figuren a la base de dades *Lumière* a l'hora de redactar aquestes frases.

[36] Pàgina 48 de l'estudi *Resultats de la producció filmica catalana en els cinemes espanyols en el transcurs del segle XXI*, que ha estat inventariat a la nota [32].

[37] El principi (o llei, segons d'altres versions) propugnat per l'economista i enginyer italià Vilfredo Federico Damaso Pareto estableix que "el 80% dels efectes és conseqüència del 20% de les causes".

[38] Pàgines 233 i 234 de *Desigualtats en els resultats a taquilla dels films de la Unió Europea. Situació comparativa de Catalunya*, obra que ha estat referenciada a la nota [34]. El darrer capítol del llibre es dedica a l'anàlisi dels graus de concentració dels resultats en els diferents països mitjançant l'establiment de les corbes de Lorenz i el càlcul del coeficient de Corrado Gini mitjançant la fórmula de Malcolm Brown.

[39] Creton, Laurent: *L'économie du cinéma*, "Collection 128", Armand Colin (Dunod Éditeur), París, 2005, 128 pàgines. Pel 1994 el professor emèrit de la Université Sorbonne Nouvelle – Paris 3 ja avançà a *Économie du cinéma. Perspectives stratégiques*, llibre ja esdevingut un clàssic, que: "L'augment del nombre de còpies i la intensificació de les despeses de promoció contribueixen certament a accentuar la concentració de les entrades en un nombre reduït de films".

[40] Durant l'any 2022 la requesta obtinguda per les pel·lícules catalanes *Tadeo Jones 3: La tabla esmeralda* i *As bestas* implicà, en tots dos títols, la superació del milió d'entrades despatxades i els films comptaren amb un seguici de llargmetratges amb robusta assistència. En canvi en el 2023 el títol català més vist a les sales espanyoles de cinema fou *El maestro que prometió el mar*, que, a l'hora d'embastar aquests paràgrafs, encara necessita una lleu empenta per arribar als 300.000 espectadors. Per contra, a Espanya, *Campeonex*, *Ocho apellidos marroquís* i *Vacaciones de verano* foren els més rellevants contrapesos enfront l'esllavissada catalana.

[41] N'és recent exemple l'estudi *Resultats de la producció filmica catalana en els cinemes espanyols en el transcurs del segle XXI*, consignat a la nota [32].

[42] A tall d'exemple i pel que fa a les coproduccions internacionals es consigna tot seguit la relació dels títols de llargmetratges que, en el seu escampall per les pantalles espanyoles, han assolit nivells de públic superiors al milió d'espectadors (quanties incorporades en la seva totalitat als resultats de l'exhibició cinematogràfica d'Espanya tant en públic com en diners); el títol del film s'acompanya, entre parèntesi, del percentatge de propietat que hi té la coproducció estrangera. Aquestes pel·lícules són: *El reino de los cielos* (85%), *Fast & furious 6* (61%), *El perfume, historia de un asesino* (80%), *Exodus, dioses y reyes* (55,38%), *Vicky, Cristina, Barcelona* (50%), *Midnight in Paris* (50%), *Che, el argentino* (75%) i *Astérix en los juegos olímpicos* (90%).

[43] És recomanable, a l'hora de repassar els diversos elements estimulants o descoratjadors respecte a les possibilitats d'èxit d'una pel·lícula enfront el seu potencial periple europeu, la lectura de l'article de Huw David Jones, *What makes European films travel*. La ponència, presentada en el 2016 a la Universitat de York, és a https://www.academia.edu/32847055/What_Makes_European_Films_Travel, El professor de la Universitat de Southampton ha continuat aprofundint en aquesta qüestió en el seu llibre *Transnational European cinema. Representation, audiences, identity* (Palgrave European Film and Media Studies, Springer Nature, Nova York, 2024, 252 pàgines).

[44] Amb la volença d'afavorir aquesta disseminació, Open Method of Coordination Group of Member State Experts on Improving Circulation of European Films, equip creat l'any 2014,

publicà, cinc any més tard, mitjançant la Unió Europea el decàleg de recomanacions *European movies on the move. Ten actions for better circulation across Europe* (accessible a https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=57567).

[45] A la pàgina 114 del llibre de Laurent Creton *Cinéma et marché* (Masson & Armand Colin Éditeurs, París, 1997, 254 pàgines).

[46] Buquet Corleto, Gustavo: *El poder de las majors en el mercado internacional de programas. La desigual competencia entre Europa y Estados Unidos* ("Telos", nº 62, Fundación Telefónica, Madrid, gener-març de 2005, pàgines 1 a 11). L'article s'ofereix a <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1262967>. Aquell mateix any i en el seu llibre *El poder de Hollywood. Un anàlisis econòmic del mercado audiovisual en Europa y en Estados Unidos* (Iberautor Promociones Culturales, Madrid, 2005, 321 pàgines) escrigué que "el cine europeo no nacional obtiene magros resultados en todos los mercados y, nuevamente, la estructura de mercado es la que explica esta realidad: mientras que las majors, de forma centralizada, planifican sus estrenos a escala europea, no existen empresas que exploten las obras cinematográficas europeas a escala continental". Poques línies després l'autor uruguaià afegí que "el procedimiento por el que se exportan las películas europeas es rudimentario y está librado a la lógica de un mercado completamente atomizado: las productoras nacionales acuerdan con un sinfín de empresas internacionales, las que a su vez negocian con cantidad de distribuidores domésticos. El resultado es la dispersión del catálogo, condicionando la explotación de las películas a distribuidoras sin ningún poder de mercado".

[47] Grece, Christian: *Circulation of European Films on VOD and in cinemas* (Observatori Europeu de l'Audiovisual, Estrasburg, desembre de 2021, 60 pàgines). Les dades esmentades en aquest treball emanen de les pàgines 13 i 14. L'obra és a <https://search.coe.int/observatory?i=0900001680a5d752>, on es pot imprimir o bé descarregar en formar *pdf*.

[48] Cal advertir que aquest percentatge inclou el pes del públic de les produccions europees amb coproducció de països externs al continent. Ressurt el cas del Estats Units d'Amèrica

que incideix en el percentatge mercès a cooperacions que converteixen en europeus títols embolcallats amb la bandera de barres i estrelles.

[49] Kanzler, Martin (amb la col·laboració de Newman-Baudais, Susan i de Lange, André): *The circulation of European co-productions and entirely national films in Europe 2001-2007*, OEA, Estrasburg, 2008, 38 pàgines.

L'informe s'obté en el web del Consell d'Europa a l'adreça <https://rm.coe.int/16807835ef>.

[50] Talavera Milla, Julio: *Film production in Europe - Production volume, co-production and worldwide circulation*, OEA, Estrasbug, 2017, 53 pàgines). A

<https://rm.coe.int/filmproductionineurope-2017-j-talavera-pdf/1680788952> s'accedeix al treball.

[51] Higson Andrew Douglas: *The circulation of European films within Europe*, "Comunicazioni sociali", n° 3/2018, Università Cattolica del Sacro Cuore, Milà, 2018, pàgines 306 a 323,

L'article és a l'abast del públic a

https://www.researchgate.net/publication/358968195_The_Circulation_of_European_Films_Within_Europe. El text es complementa amb les dues parts de *The resilience of popular national cinemas in Europe*, Revista "Transnational screens", volum 12, n° 3, Taylor & Francis Group, Londres, 2021, pàgines 199 a 219 i pàgines 220 a 232. Ambdós textos són a <https://www.tandfonline.com/toc/trtc21/12/3?nav=toCList>.

[52] Les xifres de població que recull aquest treball per a cada país resulten de la darrera dada proporcionada per Eurostat. Creada l'any 1953 dins de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer i, havent esdevingut un lustre més tard direcció general de la Comissió Europea, n'és l'autoritat responsable del desenvolupament, de la producció i de la difusió de les estadístiques europees. Les dades de població poden ser consultades a

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en&category=t_demo.t_demo_pop. Les dades demogràfiques d'Armènia, país no recollit per Eurostat, han estat extretes de la publicació *Popular and vital statistics report*, "Statistical papers", sèrie A, volum LXXVI, Divisió estadística del Departament d'Afers Econòmics i Socials, Organització de les Nacions Unides, Nova York, 2004, 24 pàgines, accessible a https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/products/vitstats/sets/Series_A_2024.pdf

[53] Grece, Christian: *How do films circulate in VOD services and in cinemas in the European Union? A comparative analysis*, OEA, Estrasburg, 2016, 71 pàgines. El text que ha estat objecte de citació s'ubica a la pàgina 17.

[54] Citació que pertany a la pàgina 4 de l'informe referenciat a la nota precedent.

[55] Alaveras, Georgios; Gómez-Herrera, Estrella i Martens, Bertin: *Cross-border circulation of films and cultural diversity in the EU*, "Journal of Cultural Economics", volum 42, tom 4, SpringerLink, Nova York, 2018, pàgines 645-676. L'article figura a <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10824-018-9322-8.pdf>. La citació correspon al text resident a la pàgina 658 de la revista.

[56] Simone, Patrizia: *The circulation of European films in non-national markets*, OEA, Estrasburg, 2021, 92 pàgines. L'informe es pot descarregar a <https://rm.coe.int/export-2020-en-final-online-version/1680a1e35f>. El text reproduït en aquest treball pertany a la seva pàgina 63.

[57] Kanzler, Martin: *The circulation of European films outside Europe. Key figures*, OEA, Estrasburg, 2016, 2017, 2019 i 2020, 53, 69, 282 i 72 pàgines respectivament. El volum corresponent a l'any 2017 fou realitzat en col·laboració amb Patrizia Simone. La petició d'aquests diferents informes anuals ha de ser cursada a l'adreça <https://www.obs.coe.int/fr/web/observatoire/publications>.